

KEZDETBEN NEM ÍGY VOLT!

Davide Prosperi és Julián Carrón előadása
a CL egyetemistáknak és felnőtteknek szóló nitónapján

Mediolanum Forum, Assago (Milano), 2017. szeptember 30.

JULIÁN CARRÓN

Kérjük azt a szegénységet, amelyre Manzoni Névtelenje tanított vágyakozni bennünket oly sokszor ebben az évben, mert enélkül nincs meg bennünk a szükséges készségesség ahhoz, hogy elkezdjük, és minden haszontalanná válik. Kérjük ezt a Szentlélekhez szóló himnusszal.

Discendi Santo Spirito

The things that I see

Negra sombra

DAVIDE PROSPERI

Isten hozott Benneteket! Legelőször is szeretettel üdvözlök minden jelenlévőt és az Olaszországban és külföldi városokban azokat, akik csatlakoztak a közvetítéshez ezen az alkalmon, amellyel megkezdjük az új évet. Azzal szeretném kezdeni, hogy felidézem a Fraternitás Lelkigyakorlatán feltett kérdését, amely ennek a nyárnak is a témája volt: «Érdekes-e még számomra az üdvösség?». Ez a szó, amelyről annyiszor megfeledkezünk a nehézségek, az árulásaink és az élet fáradsága előtt, hirtelen újra ismerőssé lett. Az *üdvösség* szóban benne van minden korlátunk, bűnünk, mondhatni minden semmi voltunk érzése, és ennek ellenére ráérezünk a jónak, annak a nagyságnak a beteljesedésére, amire a szívünk teremtve lett. Ugyanakkor azt látjuk, mintha az üdvösség elérhetetlennek tűnne, mert érezzük, hogy nem érdemeljük meg (legalábbis akinek van egy minimális öntudata, nem lehet, hogy ne gondolt volna már erre), és úgy tűnik a számunkra, hogy az összes erőfeszítésünk sem elegendő ahhoz, hogy megszerezzük. Ezzel szemben Jézus hozzáállása Zakeushoz, ahogy Carrón mondta a Lelkigyakorlaton, teljesen megfordítja a kérdést. Ezt mondja Lukács Evangéliuma: «Ma üdvösség köszöntött erre a házra»¹. Az üdvösség Krisztus, az Ő személye, és minket az ő tekintete gyűjtött egybe, ami megváltoztatott bennünket. Nem szükségszerűen változtatta meg azonnal az összes érdeklődésünket, nem is adta meg rögtön azt a

¹ Id. Lk 19,1-10

képességet, hogy ne hibázzunk többet, vagy legalább kijavítsuk a hibáinkat. Ami megváltozik, az mindenekelőtt az, hogy észrevettük az Ő jelenlétét egy olyan vonzerő miatt, ami berontott az életünkbe és mágnesként vonzott Őhozzá. Azoknak a fiataloknak az ingyenessége és odaadása, akik idén nyáron a Meetingen órákat töltöttek a napon a kánikulában, hogy a parkolóokban irányítsák az autósokat, vagy azoké, akik az előadótermeket és a kiállítótereket takarították (és ezért még fizettek is!), ami mindenkit megdöbbsentett, nem érthető, ha csak azt gondoljuk, hogy ez csupán nagylelkű erőfeszítés gyümölcse. Ez az ingyenesség csak akkor lehetséges, ha az ember már elégedett azzal, amit kapott. A *Hálát* láttuk ragyogni azoknak a fiataloknak a szemében, ugyanúgy ahogy a sok felnőttében is látszik, akik a társadalomban elköteleződtek valami mellett. Azért ragyog, mert egy jelenlévő eseményt fejez ki, ami talán épp akkor történik meg első alkalommal annak az embernek az életében vagy most történik meg újra sok-sok év után. Én láttam ezt (a ragyogást) több táborban és rendezvényen is, ahol a nyáron jártam. Szeretnék elmesélni egy személyes epizódot, ami régebben történt meg velem: az egyik olyan nap volt (gondolom, bárkivel megesik), amikor a végén azt mondom: «Ma nem csináltam semmi jó dolgot.». De eltérően más alkalmaktól, azon kaptam magamat, hogy térden állva azt mondom: «Uram, ma nem tudok neked adni semmit, de itt vagyok.». És ez mindent megváltoztatott bennem: «Uram, Te itt vagy, ezért én is vagyok, és ezért holnap is reménykedhetek, még akkor is, ha ma nem tudok neked semmit sem adni.». Azt hiszem, az ember szerkezetéből fakad az a vágy, hogy az élete hasznos legyen. Don Giussani írta 23 évvel ezelőtt: «Én nem akarok haszontalanul élni: ez az én rögeszmém»². Kicsinyesség és szűklátókörűség azt gondolni, hogy az élet értéke csupán abban áll, amit az élet tud adni nekem. Szívem teljessége (minden ember szívének teljessége) arra vágyik, hogy az, ami én vagyok hasznos lehessen a mindenségnek vagyis a világnak. Mi azonban sokszor csak azzal azonosítjuk életünk hasznosságát, amit meg tudunk szerezni vagy amit mi magunk meg tudunk tenni. Ezért ezt gondoljuk: «Ma nem csináltam jót, tehát teljesen haszontalan volt». De megtörténhet, ahogy velem is megtörtént, hogy észrevevessük, hogy van egy magasabb rendű hasznosság: az Istentől való függés megélése. Vagyis az élet akkor hasznos, ha megfelel annak, Aki szeret, ha olyan dolgot teszel, ami annak hasznos, aki szeret. Lehet, hogy csak azzal, hogy egyszerűen elismered, hogy vagy, hogy attól függesz, aki téged most éltet, mint ahogy az megtörtént idén nyáron a kis Charlie Gard drámájában, ami annyira meghatott mindannyiunkat. Számomra az, ami meghatározza az élet hasznát abban áll, amit a Másik, aki téged alkot lát benned, nem pedig az, abban, amit te tartasz magadról. Vagyis az élet akkor lesz hasznossá, amikor engedelmességgé

² L. Giussani, *Lettere di fede e di amicizia ad Angelo Majo*, San Paolo, Cinisello Balsamo-Mi 2007, 33.o.

válik: ez végsősoron készségesség Krisztus jelenléte előtt, az, hogy megadod magad annak a nagyságnak, amit a Másik, talán másképp, mint te csináltál volna, meg akar valósítani benned a világért. Azért élünk, hogy Krisztust mindenhol meg lehessen ismerni, Krisztus emberi dicsőségéért élünk.

Azt szeretném tehát kérdezni tőled: hogyan tudjuk egymást segíteni, hogy megéljük ennek a függésnek a tudatosságát?

CARRÓN

Ki nem szeretne úgy meglepődni valamin, amiről minden énekel, mint ahogy azt a *Negra sombra* dalban hallottuk? Amikor egy ilyen esemény megtörténik, azt könnyű felismerni, annyira megfelel szívünk várakozásának. Rögtön felfogjuk, mert mindent dalra fakaszt az életben. «Ha énekelnek, te énekelsz, ha sírnak, te vagy, aki sírsz, [...] te vagy az éjszaka és a hajnal. Benne vagy mindenben és te vagy a minden nekem, és bennem lakozol³ ». Mindenben ettől a Te-től függünk.

Akkor fedezzük fel igazán, hogy mire várakozunk, amikor felismerjük azokban az eseményekben, amelyekben szembe jön velünk, amiatt a vibrálás miatt, amit Ő képes előidézni mindenben, amit megélünk vagy megérintünk. Ehhez nem kell különleges “felszerelés”, elég, hogy a szívünknek szóló javaslatként történjen meg. Elég azokat a dolgokat látni, amiket Isten tesz ahhoz, hogy sírjunk a meghatottságtól, ahogy azt a *The things that I see* című dalban énekeltük⁴.

Amikor az ember ezt az elemi tapasztalatot megéli, nem tud nem arra vágyani, hogy az a “te” ne hagyja el soha. «Ne hagyj el soha, te árnyék, ami mindig meglepsz», ezzel zárult a *Negra sombra*. Mindent megváltoztat az a vágy, hogy ettől a jelenléttől függjünk. Mennyire szeretnénk, ha folyamatosan meglepne minket egy olyan esemény, ami mindent megváltoztat, megújít! A mindig egyre teljesebben fedoznánk fel, hogy ha valami énekel, akkor az azért van, mert Te dalra fakasztod, és ha vibrál, akkor Te kelted a vibrálást, mert Te mindenben benne vagy, mert Te bennem lakozol.

Mi kerekedik akkor felül, amikor nincs bennem az esemény feletti megdöbbenés?

³ R. de Castro-J. Montes Capón, *Negra sombra*, in *Canti*, Soc. Coop. Ed. Nuovo Mondo, 292.o.

⁴ *Canti*, 344.old.

1. A FORMALIZMUS

Ahogy épp mondtuk, az életnek megfelelő eseményt akkor, amikor megtörténik; ugyanilyen könnyű felismerni azt is, amikor nem történik meg, mert nincs több ének a napjainkban, minden ellaposodik, formális lesz. És a derű eltűnik. Ez annyira világos, hogy nem kerülhetjük el, hogy érzékeljük.

«Úgy érzem, hogy alapvető válaszóhoz érkeztem most az életben, egy halaszthatatlan, döntő lépéshez.». Ezek az egyik barátunk szavai, amit a júniusi Közösségi Iskolán felolvastam és amelyek egész nyáron elkísértek, mert megmutatják, hol az átverés. A levele így folytatódik (csak néhány részletet emelek ki): «A hitem formális, az életem alapvetően moralista (csomó dolgot “nem lehet megtenni” vagy fordítva “nem lehet nem megtenni”: még nagy dolgokat is – élelmiszer gyűjtés, Gyógyszer Bank, Karácsonyi Vásár, karitatíva, közkassza, Lelkigyakorlat, Közösségi Iskola, stb.) [Tehát nem, mintha nem vennél részt ezekben a kezdeményezésekben vagy rendezvényeken.] De aztán jön a teszt (mindig a szokásos, könyörtelen teszt), vagyis az, hogy derűs vagyok-e, s ezen megbukom, mert nem vagyok az! Ami többnyire van, az egy fáradtságos, nagyratörő, önző viszonyulás. És nem bírom tovább. Boldog, derűs szeretnék lenni. De ehhez képest azonnal a megszokott kerékvágásban találok magamat.». Ezen a ponton a barátunk megérti, mennyire eltávolodott a minket alkotó jelenléttől: «Krisztus valóban el lett szigetelve a szívemtől. Már nem tud érdekelni az üdvösség, hanem csak az én sablonom szerint gondolkodok rá. És a sok év után, amit a mozgalomban töltöttem, nem tudom elhinni, hogy idáig “süllyedtem”. A derű mindig valahol máshol van!».

Ez a levél segít számot vetnünk azzal, amit Giussani atya mond (a Fraternitás Lelkigyakorlaton idéztük fel): «Ha egy a miénkhez hasonló mozgalomnak van olyan kifejeződési formája, amely nem figyelmeztet arra, hogy a konkrétan megélt élethelyzetekben emlékezzünk Krisztus jelenlétére, annak a kifejeződési formának nincs értéke. Sőt, rontja az emberség helyzetét, mert a formalizmust és a moralizmust segíti elő, s a köztünk élő eseményt lesüllyesztené társadalmi menedékké, társadalmi állásfoglalássá – holott ezt az eseményt félve-remegve kellene őriznünk a szemünkben és a szívünkben, hogy egymás iránti viselkedésünk kritériumává váljék⁵». Ha mindazt, amit kaptunk, nem úgy éljük meg, mint egy kiáltást, ami a Krisztusra emlékezésre utal, semmi, amit teszünk, nem lesz képes kielégíteni, megadni a derűt, a boldogságot, bármennyire vágyunk rá. Az az esemény, ami az életben felrázott visszaesik a “tennivalók” közé, olyanok lesznek, mintha az ára lennének a társaságunkhoz való tartozásnak.

Nem volt véletlen, hogy Giussani atya az alábbi szavaival óva intett bennünket a formalizmustól, amivel

⁵ L. Giussani, «Appendice», in Id., *Alla ricerca del volto umano*, Jaca Book, Milano 1984, 90. old.

a javasolt programokon részt veszünk: «Nem attól van az ember rendben, hogy elmegy a Közösségi Iskolára [...] [vagy] hogy részt vesz a Szentmisén [...], nem attól van az ember rendben, hogy szórólapokat osztogat vagy plakátokat ragasztgat ki. Ez lehet formalizmus, amivel az illető megfizeti a tagdíjat annak a társadalmi közegnek, ahová tartozik. Hogyan válik mindez tapasztalattá? Amikor mond neked valamit, amikor megmozgat valamit benned»⁶.

«Hogyan lehet ebből kimászni?», kérdezi a barátunk. A megélt tapasztalat sugallt neki valamit azokon a tüneteken keresztül, amiket felfedezett (formalizmus, rutin, a “nem bírom tovább”), de neki már megvan az üdvösséghez vezető módszere és nincs benne készség, hogy megváltoztassa. «Senki ne jöjjön azzal, hogy a nyugtalanság, amit megélek, az “jó”, mert ezt egyáltalán nem értem. Senki ne jöjjön nekem azzal, hogy az én (esetleges) kiáltásom “segít, jó valamire”, és hogy Krisztus ott is jelen van, hogy vár engem, és mindaz, amit megélek, nem másért van, hanem én értem! Ezt az egészet csak formális szinten értem, nem egzisztenciálisan. Annyi idő után újból a kezdőpontnál vagyok».

Hogyan is érthetne meg valamit ez a barátunk egzisztenciális szinten, ha nem hajlandó rálépni az egyetlen útra, ami ennek a megértéséhez vezet?

Melyik ez az út?

2. A TAPASZTALAT ÉS A TÖRTÉNELEM ÚTJA

Ahhoz, hogy valamit egzisztenciális szinten megértsünk, figyelni kellene a tapasztalatunkat és azokat a “tüneteket”, amiket folyamatosan előhoz. Az a mód, az a forma, amivel a Misztérium megérteti velünk a dolgokat, a történelem. Erre emlékeztetett minket fáradhatatlanul Giussani atya: «Számomra a történelem a minden; én a történelemből tanultam»⁷.

Lehet azonban bennünk egy dühödt ellenállás a valóság kihívásával szemben. Mintha nem tudnánk megérteni, hogy ezek a tünetek mit jeleznek, mintha nem ragadnánk meg az értelmüket. De ezek olyanok, mint egy kiáltás, amit Isten az irántunk való szeretetében, a zsigereinkben kelt. Mintha azt mondaná: «Nem veszed észre, a magadban felfedezett tünetekben, hogy Rám van szükséged? Nem azért veszed észre, mert valaki más mondja neked, vagy mert küldök hozzád egy angyalt, hanem a tünetek miatt!». Azért is, mert ha valaki nem kész felismerni azt, ami a tapasztalatából fakad, ha nem figyel a tünetekre

⁶ L. Giussani, *Uomini senza patria* (1982-1983), BUR, Milano 2008, 194.old.

⁷ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, BUR, Milano 2014. VIII)

és azok nem segítik, akkor «ha a halottak közül támad fel valaki, annak sem hisznek», ahogy Jézus mondta egy bizonyos alkalommal⁸.

Amikor azonban valaki képes felismerni egy tünetet, mint valami pozitív dolgot, vagyis mint a Misztérium hívását (figyelmeztetését), nézzétek meg, mi történik. Egy barátnőnk, Mireille, mesélte, hogy a családjában egy ponton, anélkül, hogy felfigyelt volna rá, megszűnt a szeretetének oka, a kapcsolatnak az alapja, eredete, ami miatt hozzáment a férjéhez. És neki pont ez volt a kihívás: történt valami, amit a Misztérium arra használt, hogy provokálja vele, hogy tudatára ébressze annak, ami hiányzott. Nem volt látványos házassági válság, mindent csinált tovább ugyanúgy, mint addig, de elvesztette az eredetét. Így meséli: «Együtt vagyunk, együtt csináljuk a dolgokat, neveljük a gyerekeket, gondozzuk az otthonunkat, mindkettőnk családja is ad feladatot, minden hétvégén befogadunk utcagyerekeket, akikkel foglalkozunk, mindketten végezzük rendesen a munkánkat, segítjük is egymást a munkában, de [és itt a lényeg] elszakadtunk eltávolodtunk egymástól. Egy másik férfi, aki kifejezte a vágyakozását irántam [vagyis érdeklődött iránta] értette meg velem, hogy [a kérdés] nem annyira az a tény, hogy a férjem és köztem egy kényelmetlenség alakult ki, egyfajta távolság, hanem már nem Krisztus napjaink kiindulópontja. [Ez az, amikor a dolgokat egzisztenciális szinten értjük meg.] Ami bennünk lángolt, és ami a kultúránkban lévő házasságfelfogással szembe vezetett minket, ez a tűz Krisztustól jött. Ez a tűz olyan szép házaselethez vezetett bennünket, hogy úgy éreztük, az egyedüli ilyenek vagyunk a világon, de ma csak a parázs van meg, ami hamuvá válhat... Most csak a mindennapok súlyát érezzük». Könnyű felismerni, amikor a Krisztustól jövő láng nem ég többé: a mindennapok nyüge nyilvánvalóvá teszi, az élet már nem énekel többé.

Ezen a ponton látszik meg, hogy az ember kész-e tanulni abból, ami történik, vagyis megragadni a tünetet azáltal, hogy lehetőségnek ismeri el. Ha az ember ilyen helyzetben találja magát, mint Mireille, az egyik azt mondhatná panaszkodva: «Hát még mindig ilyen vagyok? Annyi év után még mindig ebben a helyzetben vagyok?». Ő azonban nem, ő örült annak – írja -, hogy «felfedeztem, az Úr olyan zseniális volt, hogy egy akármilyen találkozást felhasznált ahhoz, hogy visszaadjon bennünket önmagunknak », vagyis újra gondjaiba vette őt és a férjét. A férj, felesége szavainak hatására ugyanazt ismerte fel és azt mondta neki: «Szerelmünk úgy nőtt, mint egy fa, amelyen madarak pihennek és amely alatt emberek találhatnak árnyékot [a házuk mindig nyitva állt]... igazad van! Ha nem táplálkozunk a forrásból, kiszáradunk. Semmi nem lesz többé lehetséges, amit most látunk!».

⁸ ld. Lk 16,19-31

Ki nem szeretné, hogy ilyen barátai legyenek? «Alázatosságukban egy új világ magja rejlik», mondta mostanában a Pápa, és egy meghívással zárta: «Menj el olyan emberekhez, akik megőrizték olyannak a szívüket, mint egy gyermeké»⁹.

A kérdés tehát az, hogy nyitottak vagyunk-e arra a módszerre, ahogyan Isten a valóságon keresztül «megdöngeti az ajtónkat»: lehet az egy szeretetkapcsolat problémája, ahogy láttuk, vagy valami más. Nem tudjuk, mi lesz az a mód, ahogy a Misztérium minket hív majd, milyen módon fogja döngetni az ajtónkat, hogyan fog megragadni bennünket, hogyan fogja megakadályozni, hogy úgy menjünk tovább a dolgainkkal, hogy már nem mondanak nekünk semmit. Döbbenetes! Mi azt gondoljuk, már tudjuk, hogy kell a dolgoknak menni, tesszük őket, és nem történik semmi, minden kiszárad. És akkor az Úrnak kell bátran kezdeményezni, hogy kizökkentsen bennünket a fojtogató formalizmusból.

«Számomra a történelem a minden; én a történelemből tanultam». Most jobban megértjük, miért nem fáradt bele soha Giussani atya ennek az emlegetésébe.

Akkor hát mi a célja annak, hogy komolyan vesszük a tüneteket?

3. VISSZATÉRNI A KEZDETEKHEZ

Mindaz, ami velünk történik, a “tünetek” amiket felfedezünk magunkon, azért vannak, hogy segítsenek visszatérni a kezdetekhez, a tapasztalat eredendő tisztaságához mindahhoz, ami megragadott és magához vonzott minket. Mireille világosan leírta, hogy a tüneteken keresztül hogyan vette észre, hogy mindennapjaiban már nem Krisztus volt életének kiindulópontja.

Annak fényében ami vele történt jobban megérthetjük azt, amit Giussani atya az 1982-es Testvériség Lelkigyakorlatán mondott. Úgy tűnik, mintha éppen arra a helyzetre adott válaszként került volna megfogalmazásra, amit most leírtunk, hogy jobban megértsük azt a tapasztalatot, amiben most élünk és ami a legszemélyesebb módon érint minket. Az egyes emberek konkrét tapasztalata mindig segít, hogy jobban megértsük a mindenki számára döntő fontosságú dolgokat.

Hallgassuk tehát mit mond Giussani atya: “A minap egy milánói találkozón megfigyeltem, hogy ezekben az években, az elmúlt 15 évben [ezt 1982-ben hangzott el], ennyi évnyi együtt megtett út után úgy tűnik, mintha a *Comunione e Liberazione* a Krisztus által elhozott értékekre alapozva építkezett volna. Így a különböző karitatív, kulturális, szociális és politikai tevékenységnek az volt a célja, hogy mozgásba

⁹ Ferenc pápa, *Audiencia*, 2017. szeptember 20.

hozzon minket és a dolgokat az ideál szerint, azok szerint az értékek szerint, amikkel Krisztus megismertetett minket. De a kezdeten [...] ez nem így volt.”¹⁰ Giussani atya mondja ezt a mozgalom helyzetére vonatkozóan, de mondhatta volna Mireille és a levélben szereplő barát is: “A kezdeten nem így volt”.

Akkor hát hogyan volt kezdetben?

“A mozgalom kezdetén, az első években, nem a Krisztus által képviselt értékekre [nem ez volt számunkra a legérdekesebb], hanem Krisztusra magára alapoztunk. Lehet, hogy ez naivnak tűnik, de a szívünket leginkább Krisztus foglalkoztatta, Ő volt aki miatt mozgósítottuk magunkat. [...] Kezdetben arra építkeztünk, arra próbáltunk meg alapozni, ami megtörtént velünk [mint amikor két ember szerelmes lesz egymásba: az ami közöttük történik lesz számukra a kiindulópont mindenben]. Nem a Krisztus által hozott értékekre illetve az értékek általunk történő értelmezésére alapoztunk. Próbáltunk arra építeni, ami megtörtént velünk és elragadott minket. Bármilyen naivnak vagy túlzónak tűnik is, ez mégis egy tiszta hozzáállás volt. Mivel feladtuk ezt a kezdeti hozzáállást és egy olyat vettünk fel, amit inkább nevezhetnénk “kulturális áruháznak”, mint a Jelenlét iránti buzgóságnak, elmondhatjuk, hogy mi nem ismerjük – a szó bibliai értelmében – Krisztust, nem ismerjük Isten misztériumát”¹¹. Ebben a kijelentésben Giussani pontosan megfogalmazza, hogy miben áll a változás: a Jelenlét iránti lelkesedés helyett a “kulturális áruhásként” jellemzett hozzáállás, vagy a tevékenységek sorozata, azzal együtt, hogy – figyelem! – a tevékenység önmagában nem rossz. Mireille vagy a levélben szereplő barátunk esetén nem arról van szó, hogy azok a dolgok, amiket csináltak nem lennének helyesek. Ez azonban nem elég. A szegénységünk, a szomjúságunk végtelenül nagyobb, mint bármi, amit képesek vagyunk létrehozni. Az amire szükségünk van, nem található méltó válaszra egy kulturális vagy etikai javaslatban. Ez a változás a személy szintjén történik meg, a házastársak, vagy barátok közötti kapcsolatban, megtörténhet bármelyikünk életében, vagy a mozgalom életében és ennek a szörnyű következménye, ahogyan Giussani atya megfogalmazta, az, hogy “mi nem ismerjük Krisztust”, tehát az öröm nem látszik az arcunkon. Sok mindent csinálunk, de nem a Krisztus iránti buzgóság, lelkesedés mozgat minket, mint kezdetben. A kezdeten [...] nem így volt.”¹²

¹⁰ Giussani, L., *Una strana compagnia*, BUR, Milano 2017, p. 88

¹¹ *ibidem*, pp. 88-89

¹² *ivi*

De mi volt a kezdeten? Giussani világosan fogalmaz: “Krisztus az élet értelme, Krisztus a kreativitásunk forrása [vagyis nem a kreativitás hiányáról van szó], nem az értelmezés szűrőjén keresztül, hanem közvetlenül. Nem létezik másik hozzáállás ezen kívül, ami kereszténynek mondhatja magát”.

Giussani atya így folytatja: “Minden más – a létnek és a kreativitásnak a mozgásba lendülése – ez után következik. Arra van szükség, hogy ismét Krisztus legyen a létünk értelme és a kreativitásunk forrása. Olyan ez, mint egy szenvedélyes vágyakozás a mozgalom kezdetét jellemző és sokak által már nem is ismert eredeti tisztaság visszaszerzése iránt”¹³.

Őszintén kívánom, hogy Giussani fenti kijelentésében mindenki felismerhesse Krisztus az életünk iránti szenvedélyét. Helyre kell állítani a kezdeti tisztaságot. Barátaim, nekünk is ezt kell helyreállítanunk, ha nem akarjuk, hogy a végén mi is úgy érezzük, hogy megfulladunk, mert mindaz amit csinálunk nem tölt el minket örömmel.

Nagyon megérint, hogy még a fiatalabb barátaink is ugyanolyan sürgetőnek érzik a kezdeti tisztaság visszaszerzését. A következőt írta egy Tanuló Ifjúsághoz¹⁴ tartozó fiatal: “Azt mondhatnám, hogy egy szinte tökéletes “CL-és” nyarat töltöttem el. Voltam a közösség nyári táborában, különböző utazásokon, találkozásokon, részt vettem a Meetingen, gyakorlatilag sosem álltam meg. De aztán jött a hazatérés. Azt hiszem az egyik legszörnyűbb vakáció volt. Nem egy egyszerű nosztalgia vagy hiányérzet volt az, ami rámtört. Egy tatóngó úrt, egy óriási sebet éreztem, amit nem tudtam elfojtani. Az a sok “úr”, ami felgyülemlt a nyár során, hirtelen feltört bennem és akkor rádöbentem valamire. Rádöbentem, hogy rettenetesen régen nem imádkoztam. Ami hiányzott, az nem egy mechanikusan elmormolt Üdvözlégység Mária vagy Mi Atyánk, hanem egy valódi imádság, egy Istennek folytatott valódi párbeszéd, egy olyan pillanat, amikor odaállok Ő elé, hogy megértsem, ki vagyok. A nyár során, bár minden kezdeményezésben részt vettem, mégis elveszítettem magamat. Ugyanis ez a “minden” Krisztus nélkül nem más, mint egy nagy üresség. Ő ahogyan mindent megad nekem, mindent kér is tőlem. Észrevettem, hogy egy olyan kereszténységet éltem, amiből hiányzott maga Krisztus. Annak idején az első dolog, ami megragadott, az Krisztus jelenléte volt, de az idő múlásával annyi minden más dolgot találtam, hogy megfeledkeztem róla. Hogyan lehet úgy élni a mozgalom életét, hogy közben ne feledkezzek meg Krisztusról? Hogyan tudom életben tartani Krisztus jelenlétét bennem?”

¹³ *ibidem*, 89.o

¹⁴ A Comunione e Liberazione közösség gimnazista csoportja, vagyis a TI (tanulóifjúság)

Ebben áll a végbemenő változás: elfeledkezni Krisztusról, miközben mindenfélét csinálunk, úgy élni a mozgalomban, hogy közben megfeledkezem Krisztusról. Ugyanakkor itt van az újdonság is: elkezdjük észrevenni, hogy Krisztus hiányzik nekünk.

Ahhoz, hogy elkezdhessük megérteni a választ, mindenekelőtt fontos, hogy pontosan megértsük Giussani atya felhívását, mert az élet nem fogja ezt megspórolni számunkra: “Emiatt a változás miatt van [a Jelenléttel szembeni buzgóság helyébe állított “kulturális árulás”, mint tetteink mozgatója, mondja 1982-ben], hogy nagyon könnyen azonosítjuk a mozgalom tapasztalatát aktivizmussal, kezdeményezések vagy kulturális programok megszervezésével, amelyek sokszor másokat kizáróak és a tekintély-elv mentén meghatározottak és vezetettek”¹⁵.

A kezdeti tiszta alapállás visszaállításához meg kell értenünk, mit ért Giussani atya a “kulturális árulás” alatt, ami idővel átvette a Jelenléttel szembeni buzgóság helyét.

Giussani atya 1991-ben ezt mondta: “A mozgalmunk erejével szembeni legalattomosabb támadást az intézi, aki minden elé a kultúrát helyezi. Ez pont fordítva működik: a kultúra forrása a megtörtént esemény, a kultúra a létezés mellett meghozott döntésből fakad. Az elsődleges kultúra – ahogyan II. János Pál fogalmazott – az esemény mellett elköteleződött, az eseményhez tartozó én.

Az időnkét vesztegetjük, amikor nem a lényegre, vagyis a megtörténő eseményre koncentrálnak. Ha újra a lényegre helyezük a középpontba, a többi is a helyére kerül. Ez a lényeg: nem a kultúrával szembeni antipátiáról, hanem a kultúra valódi forrására irányuló ellentámadásról van szó”¹⁶.

4. A KERESZTÉNYSÉG MINT IDEOLÓGIA ÉS A KERESZTÉNYSÉG MINT HAGYOMÁNY

1998-ban don Giussani más szavakkal tér vissza ugyanerre a kérdésre: «Idén világossá vált, hogy milyen különbséget fedeztünk fel az ideológia és a Hagyomány között»¹⁷. Ehhez egy másik különbséget is társít, az ideológia és az Esemény közötti különbséget. Ezt mondja: «A keresztény ember számára a kiindulópont egy Esemény. A többiek viszont a dolgokról szerzett benyomásaikból indulnak ki»¹⁸, amelyek előítéletté válnak, majd frázisokká, vagyis ideológiává lesznek. Ha például valaki megsért minket, akkor máris láthatjuk, hogy viselkedésünket az ebből szerzett benyomás határozza meg, s erre előítéletet alapozunk, ez alapján látjuk a dolgokat.

¹⁵ *Una strana compagnia*, idézett mű, 89.o.

¹⁶ «Corresponsabilità», *Litterae Comunionis CL*, n. 11/1991, 34.o.

¹⁷ L. Giussani, «Avvenimento e responsabilità», *Tracce*, n. 4/1998, III.o.

¹⁸ *ivi*

Ezzel szemben a keresztény ember számára minden kapcsolat kiindulópontja egy Esemény. Ez mit jelent? Jól láttuk ezt az elítélt férfi közismert történetében, akit igazságtalanul vetettek alá teljes testi motozásnak, reakcióját azonban nem a motozás alatt szerzett igen kellemetlen benyomás határozta meg, hanem az Esemény, mely belépett életébe, és amely miatt másképp nézett az elszenvedett igazságtalanságra: «Ugyan hogy is viselkedhetne másképp a börtönőr, ha nem volt része abban a tapasztalatban, amelyben nekem, vagyis ha Krisztus ténye nem árasztotta el őt úgy, ahogy engem?». Ez a példa jól megmagyaráz amúgy nehezen megérthető dolgokat. Egyszerű: azonnal világos, hogy ennek a fogvatartottnak a börtönőrrel való kapcsolatában a kiindulópont nem a motozás alatt szerzett benyomás volt, hanem egy Esemény, amely megragadta és még a motozás perceiben is elárasztotta őt, s ezzel megváltoztatta reakcióját. Ezen esemény nélkül mindent csak a körülmények szövevényes kuszasága határozná meg.

Giussani figyelmeztet minket arra is, hogy ennek az Eseménynek most, a jelenben kell megtörténnie ahhoz, hogy kiindulópont legyen: «Ha a teljes emberi tapasztalatnak eredete, alapja, alapelve egy Esemény», az csak azért lehet, mert most történik meg. «Ezt az Eseményt azért értjük meg, mert most történik»¹⁹. Azért értem meg, azért érzékelem hatását, azért tapasztalom meg, milyen változást képes létrehozni, mert most történik meg, nem pedig azért, mert “már tudom”. Az esemény pont az, amiről nem mondhatom el, hogy már ismerem.

Miért hat meg engem ennyire annak az elítéltnak a példája? Mert világosan megmutatja, hogy ezt az eseményt azért értjük meg, mert megváltoztat minket, nem pedig azért, mert megfelelő felfogással rendelkezünk róla. Mindannyian jól tudjuk, mi az esemény, mégis gyakran egészen másképp reagálunk, mint az az elítélt. Miért van ez? Azért, mert nem elég elméletben tudni, ahogy nem elég csak benyomást szereznünk a dolgokról. Annak a tesztje, hogy az esemény most megtörténik-e számomra – ez egy teszt, vagyis nem elmélet, nem elvont tudás, hanem egy valós tény, ami most megtörténik velem, és amit én felismerek, befogadok, s amely minden tettem kiindulópontjává válik – az, hogy hogyan állok hozzá az emberekhez és a dolgokhoz. Arról az újdonságról van szó, amelyet felfedezek magamban s abban, ahogy reagálok a világra. Ezért nem tudok arról a börtönbeli barátunkról szólni anélkül, hogy Krisztus eszembe jusson. Azzal, ahogy ő reagált egyidejűvé teszi számunkra Jézust. Az Atyával való kapcsolata miatt mondhatta Jézus az őt megfeszítőkről, megalázókról: «Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek»²⁰. Csak azért tudott így nézni hóhéraira, mert megélte az Atyától való függőségét, az

¹⁹ *ivi*

²⁰ Lk 23,34

Atyával való bensőséges kapcsolatát. Krisztus viselkedése kifejezi azt a kulturális újdonságot, amelyet Ő elhozott a világba. Hogy megértsük ezt az újdonságot, fel kell ismernünk, mi játszódott le akkor Jézusban.

Ez visz el minket a következő kérdéshez: «Hogyan részesedhet egy eseményben az, aki most csatlakozik?». Don Giussani így felel: «Úgy, ha az Esemény minden nap megismétlődik». Egy Esemény azzal adja magát tovább, hogy megtörténik. A kereszténység egy Esemény és mint esemény adódik tovább egyik embertől a másiknak. Nem tanok vagy előírások halmazaként adjuk tovább, nem szűkíthető le egy felfogásra vagy kultúrára. Ez a lényeg. Különben leszűkítjük a kereszténységet egy ideológiára. Ez a leszűkítés eluralkodhat még a «keresztény hitoktatás felfogásának módjában» is, még a Közösségi Iskolában is, még abban is, ahogy «felfogjuk a kereszténységet és az Egyházat»²¹. Mi az ismertetőjele a leszűkített kereszténységnek? Az, hogy nem változtat meg bennünket.

Don Giussani ezzel járult hozzá az Egyház életéhez, ahogy azt Ratzinger bíboros mondta róla: «Csak Krisztus ad értelmet mindennek az életünkben; don Giussani életével és szívével mindig Krisztusra figyelt. Így értette meg, hogy a kereszténység nem egy szellemi konstrukció, nem dogmák gyűjteménye, nem erkölcsi rendszer, hanem egy esemény»²². De még korábban, 2002-ben II. János Pál ezt írta a Fraternitas elismerésének huszadik évfordulója alkalmából: «A kereszténység elsősorban egy találkozás “eseménye”, s csak utána beszélhetünk doktrínákról vagy szabályokról. Ön ezt a felismerést és tapasztalatot adta át ezekben az években annak a sok embernek, akik a mozgalomhoz csatlakoztak»²³.

Ezt a megérzést, ezt a tapasztalatot kell újra megszerezni, ha nem akarunk megfulladni azért, mert leszűkítettük azt, amit kaptunk. Ez esetben a mozgalom elveszíti eredeti természetét, hiába mondunk és teszünk sok mindent.

Don Giussani megmutatja nekünk az első lépést ahhoz, hogy visszaszerezzük ezt a tapasztalatot: «Azt, hogy “átadunk” egy Eseményt, ami az élet mindene, az élet és a történelem teljes magyarázata úgy nevezzük: Hagyomány». Figyeljük meg, hogyan írja ezt le, hogy megakadályozza, hogy mi leszűkítsük valami „már tudott”-ra: «A Hagyomány egy folytatódó emlékezés [és azonnal pontosít], jobban mondva egy esemény, amely emlékezésékként, az emlékezésben folytatódik. Ez nem azt jelenti, hogy az esemény azért folytatódik, mert leírja az emlékezés, hanem azt, hogy az emlékezésen áttör valami nagyobb, valami erősebb [hogy ne doktrínává kristályosodjék ki], ami miatt egy történelmi folytonosság jelévé válik». Ez

²¹ L. Giussani, «Avvenimento e responsabilità», *Tracce*, n. 4/1998, III.o.

²² J. Ratzinger, *Don Giussani temetésén elhangzott búcsúztatója*, Milano, 2005. február 14., in A. Savorana, *Vita di don Giussani*, idézett mű, 1188.o.

²³ II János Pál, *Levél don Giussaninak*, 2002. február 11., in *ibidem*, 1095.o

történt az emmauszi tanítványokkal: csak akkor változtak meg és fogták fel, mi történik, amikor azon, ahogy visszaemlékeztek Jézus életének tényeire (melyeket ők jól ismertek és elbeszéltek az ismeretlen útítársnak) «áttört» a feltámadt Krisztus eseménye. Don Giussani így folytatja: «Vagy leszűkítő, naturalista értelemben használjuk az emlékezést – mint egy múltbeli emléket, egy ájtatos, rokonszenves, együttérző, jó és szép emléket, melynek gondolata emberibbé teszi a szívünket –, vagy az emlékezés minden lehet!», minden. Vagyis: az emlékezés ez a szüntelenül újra megtörténő esemény, amelyet nem mi állítunk elő, amely nem a mi kezdeményezésünktől vagy hatalmunktól függ. «Az első ilyen leszűkítő alapállás az, amikor az ember egy elvre leszűkítve fogja fel a világot, leszűkített módon látja az életet és bánik vele (elő-ítélet)»²⁴.

Figyeljünk a folytatásra: «ha a kereszténység ezzé lesz, ha a kereszténységet úgy mutatjuk be, mint felfogást, doktrínát, mint gondolkodásmódot, bánásmódot, akkor a kereszténység is ideológiává válik. Mi ezzel az ellenvetéssel élünk az Egyház helyzete kapcsán a modern korban: az erkölcs felfogása nem Krisztusból, Krisztus eseményéből fakadt, hanem az élet egyfajta értelmezéséből, amelyre a szív rokonszenvvel nézett és – legalábbis próbálkozásképpen – kritikailag dokumentált. Így az ontológiára a feledés homálya borult; gyakorlatilag „kiölték belőle az ideget”, mint a gyökérkezelt fogból»²⁵.

Miből «ölték ki az ideget»? Az új ontológiából, vagyis abból, hogy a kereszténység egy esemény («Az ontológia annak hirdetése, hogy Isten emberré lett és hogy ez az esemény, a szó történelmi értelmében, folytatódik a történelemben, mert az az ember feltámadt: “Veletek leszek minden nap a világ végezetéig”»²⁶). Ahogy azt az előadás elején idézett tanúságtételekből láthatjuk, ezt az ontológiát nem tagadjuk le, csak elfelejtjük, magától értetődőnek vesszük, vagyis már nem jelenti a teljes valósággal való kapcsolat kiindulópontját, ahogy erről Mireille beszélt. Ekkor pedig a kapcsolat kiüresedik, mert önmagát egyedül nem képes fenntartani. Az ontológia „gyökérkezeltése” azt jelenti, hogy már nem az Esemény annak forrása, ahogy a dolgokat felfogjuk és ahogy bánunk velük. «Értitek, miről beszéltem – folytatja don Giussani –, amikor az 1968 utáni évtizedről volt szó, amikor egy olyan kultúra-felfogás uralkodott köztünk, amely nem Krisztusból származott, hanem abból, hogy a vilá a saját kultúránk miatt ismerjen el minket?»²⁷.

Ha ezt nem értjük meg, ha nem térünk vissza az eredethez, akkor semmi erőfeszítésünk sem tudja visszaadni nekünk azt a teljességet, amelyet csak az Ő jelenléte tud megadni és semmi erőfeszítésünk

²⁴ «Avvenimento e responsabilità», cit., III-IV.o.

²⁵ *ibidem*, IV.o.

²⁶ *L'uomo e il suo destino. In cammino*, Marietti 1820, Genova 1999, 71.o.

²⁷ L. Giussani, «Avvenimento e responsabilità», cit., VII.o.

nem tud minket egy új kultúra főszereplőjévé tenni, mert csak az Ő jelenlevő eseményéből születhet a dolgok igaz módon való felfogása. Ennek a felfogásnak mindig az eredeti forrásából kell születnie és élő tanúságtételen keresztül, valakinek élő tapasztalata révén kell megnyilvánulnia. Csak így tud továbbadódni, egyik embertől a másikig. Meséltek nekem egy esküvőről. A menyasszony kollégái csodálkozva kérdezték tőle: «Ilyen fiatalon férjhez mész? S ez most örökre szól?». Amikor pedig részt vesznek az esküvőn, teljesen elképednek olyannyira, hogy amikor a nászút után visszatér dolgozni, a kollégák még mindig arról beszélnek, milyen szép volt az esküvője. Egy új felfogás mindig egy jelenlevő eseményből születik és eseményként adódik tovább.

1971-ben Don Giussani és von Balthasar együtt tartottak Svájcban egy lelki gyakorlatot. Ennek során von Balthasar arról beszélt, hogy a hagyomány, a «*traditio*», vagyis az, amit Isten átadott az embereknek az, hogy «a Fiú önmagát adja az Atyán keresztül a világ üdvösségéért»²⁸. Ez a *Traditio*: Krisztus önmagát adja a világnak az Atyán keresztül, az Atya terve szerint. Ez az önátadás – a Hagyomány – nem szűkíthető le egy felfogásmódra, egy tanra. «Az eredeti Esemény jelenlétét, az eredeti, minden nap jelenlevővé vált Esemény mai megvalósulását nevezzük Hagyománynak: ez tehát az ősi, az eredeti Esemény minden nap történő megisméltődését jelenti»²⁹.

Az ideológiára leszűkített kereszténység “kiiktatja” az Eseményt: a középpontban többé nem az Esemény áll, hanem egy gondolati rendszer, mely (bár az Eseményből származik) levált eredetéről. A kulturális és etikai következmények megmaradnak, s ezeket az ilyen kereszténység önmagukban javasolja, de ez esetben elkerülhetetlenül elveszítik igazi természetüket. Ezt nagyon fontos megérteni.

5. A FELVILÁGOSODÁS KÍSÉRTÉSE RÁNK IS VONATKOZIK

Ide eljutva tudjuk megérteni, mivel harcol don Giussani, amikor ezekről beszél: azzal a gondolkodásmóddal száll szembe, ami mindent leszűkít tanokra. Ez a Felvilágosodás kísértése, ahogy arra XVI. Benedek rámutatott. A Felvilágosodás úgy vélte, hogy úgy is meg tudja őrizni a kereszténység nagy igazságait, a keresztény értékeit, mindazt, amit a kereszténység adott a világnak, ha elszakítja ezeket az Eseménytől, mely életet adott és ad nekik. Jó példa erre Kant kijelentése: «Nyugodtan vélhetjük ugyanis, hogy ha az evangélium nem tanította volna előbb az univerzális etikai törvényeket [az értékeket] a maguk tiszta teljességében, akkor az értelem nem ismerte meg volna őket teljese. Ám most, *mivel már*

²⁸ H.U. von Balthasar - L. Giussani, *L'impegno del cristiano nel mondo*, Jaca Book, Milano 2017, 89.o.

²⁹ L. Giussani, *L'uomo e il suo destino. In cammino*, idézett mű, 66.o.

léteznek, mindenki meggyőződhet igaz és érvényes voltukról, pusztán az értelem révén»³⁰. Ahogy azt Kant szavai is mutatják, a Felvilágosodás korában az emberek úgy vélték, hogy mindez időben meg tud maradni, mert az értelem immár képes volt felismerni. Ám idővel ez a próbálkozás kudarcnak bizonyult. Mi most azért tudjuk ezt megérteni, mert bennünk és közöttünk is megtörténik: ha elszakítjuk magunkat Krisztus eseményétől, a karizma élő eseményétől, akkor homályossá válunk és semmire sem lesz jó az, amit csinálunk.

Mi is a felvilágosodás sorsára fogunk jutni, még ha nem is akarjuk, ha nem értjük meg, hogyan adódik tovább a kereszténység, hogyan marad meg a karizma. Hiába van a kezünk ügyében don Giussani valamennyi írása, mégis kudarcot vallhatunk. Ez forog most kockán. És ezt nem oldják meg a közöttünk zajló viták, szóáradatok. Láttuk, hogyan omlott össze körülöttünk minden – ugyanígy mi is összeomolhatunk.

Hogyan kerüljük el annak kockázatát, hogy engedjünk ennek a („felvilágosodott”) kísértésnek, vagyis annak a gondolatnak, hogy elegendőek az evangéliumnak vagy don Giussaninak a szövegei? Hogyan kerüljük el azt, hogy minden kikristályosodjék, élettelené váljék? Hallgassuk Giussani szavait, mert ő mindent átadott nekünk, amire szükségünk van ahhoz, hogy járjuk ezt az utat: «Az esemény nem csak olyasvalamit jelent, ami megtörtént és amivel minden elkezdődött, hanem azt jelenti, ami életed ad a jelennek, meghatározza a jelent, tartalmat ad a jelennek, lehetővé teszi a jelent. Az, amit tudunk, vagy az, amink van akkor válik tapasztalattá, ha azt, amit tudunk vagy azt, amink van most kapjuk: van egy kéz, amely most nyújtja nekünk, van egy arc, amely most jelenik meg, vér, amely most ömlik, feltámadás, amely most történik meg. Ezen a “most”-on kívül nem létezik semmi! Énünket csak olyasvalami tudja megmozdítani, megindítani vagyis megváltoztatni, ami velünk egyidejű: egy esemény. Krisztus most történik meg velem»³¹.

Ezért mondta 1998-ban: «Ez megtérés kérdése». De mihez vagy kihez kell megtérni? A félreértések elkerülése végett ezt is azonnal tisztázza: «Ha nem térsz meg te magad [ez mindnyájunkra vonatkozik], nem hozzám [ezt magáról mondta Giussani], hanem Jézushoz, aki az én kezemen keresztül ragad meg téged; ha szavaink tudatossága nem hoz benned létre megtérést, akkor nincs felelősség», nincs felelet, nincs válaszadás. «Ahhoz, hogy a kapott karizmában való életet továbbadjuk, meg kell élni a megtérést: nem hozzám [elismétli], hanem ahhoz, amit én kaptam»³².

³⁰ I. Kant, *Lettera a F. H. Jacobi*, 30 agosto 1789, in Id., *Questioni di confine*, Marietti 1820, Genova 1990, 105.o.

³¹ Cfr. ARCHIVIO STORICO DELL'ASSOCIAZIONE ECCLESIALE MEMORES DOMINI, documento ciclostilato intitolato «Dedicazione 1992 Rimini, 2-4 ottobre 1992»

³² L. Giussani, «Avvenimento e responsabilità», cit., VII-VIII.o.

Itt látszik meg, mekkora szeretettel van irántunk Giussani, mert nem egy magyarázattal akar nekünk segíteni a megértésben, hanem azzal, hogy egy utat javasol: «Szeretném, ha ti is megtennétek azt az utat, amely során megszületett bennem mindaz, mit nektek mondom»³³. Tehát ahhoz, hogy a don Giussanitól hallottakat ne szűkítsük le a saját gondolatainkra, értelmezésünkre meg kell tanulnunk azonosulni azzal, ahogy a dolgok benne megszülette. Így tudnak bennünk is megszületni, ahogy azt a TI-s diák kéri. A Giussanitól hallott dolgokat akkor tudjuk csorbíthatatlanul megérteni, ha azok újra megtörténnek. De hogyan tudnak ma újra megtörténni? Honnan születnek? Hogyan tudjuk mi ma újra megtenni azt az utat, amelynek során ezek a dolgok megszülettek benne? Hol történnek meg ma azok a dolgok, amelyekről nekünk beszélt?

6. KRISZTUS EGYIDEJŰSÉGE A KERESZTÉNY TAPASZTALAT DIMENZIÓINAK ÁLLANDÓ EREDETE

«Az új ismerettel együtt jár tehát egyidejűsége az őt létrehozó és szüntelenül fenntartó eseménnyel [Kant ezt másképp gondolta] [...]». Davide szavaival kifejezve: egy teljes függőséggel jár. Mert mindent kapunk. Annak útja, hogy megéljük azt, amit mondunk, nem a “már tudom, s innen már én irányítom a saját okosságommal vagy erőfeszitésemmel”. Azt sem mondhatjuk, hogy Giussani nem figyelmeztetett bennünket: az új ismeret csak akkor szilárdul meg bennünk, ha egyidejűek vagyunk «az azt létrehozó és szüntelenül fenntartó eseménnyel». És «mivel az, amiből az új ismeret ered nem egy eszme, hanem egy hely, egy élő valóság, az újfajta ítéletalkotás csak akkor lehetséges, ha folyamatosan kapcsolatban vagyunk ezzel az [élő], valósággal, vagyis azzal az emberi társasággal, mely időben meghosszabbítja a kezdeti Eseményt»³⁴.

Don Giussani mindig is megmutatta nekünk az utat: «A dolgokat nem azért értjük meg, mert leülünk és tanulási tervet készítünk megértésükhöz. A dolgokat nem egy elmélkedés eredményeképpen értjük meg [“megvannak a szövegek, inentől az én dolgom”]. A dolgokat akkor értjük meg, ha gyermekként csatlakozunk ahhoz, amit Isten kirajzol az életünkben, ha csatlakozunk ahhoz, a történethez, amely révén Ő valamennyi kapunkat le akarja dönteni, mert az Övéi vagyunk»³⁵. Ez az út egyszerű, ahogy az a következő levélből is kiderül: «Azt látom, hogy minél komolyabban veszem a mozgalom által javasolt munkahipotézist, annál inkább másképp látom magam körül a dolgokat, mélyebb és igazabb módon». A gondolataink Istene vagy a történelem Istene: e kettő között kell választanunk. Ez nem annak a kérdése,

³³ *ibidem*, VIII.o.

³⁴ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, Rizzoli, Milano 1998, 75.o.

³⁵ L. Giussani, *Una strana compagna*, idézett mű, 140.o

hogy mennyire derék emberek vagyunk, mert a kérdésnek ezen a szintjén nem elég az, ha rendesek vagy ügyesek vagyunk. Ez módszer kérdése. Idén már sokszor hívtuk fel erre a figyelmet, a Manzoni-regényhős, a Névtelen kapcsán. Az elmúlt időben pedig egy másik mondatot is gyakran idéztünk, amelyben don Giussani az «adott, konkrét történetről» beszél és amelyet én fáradhatatlanul idézek: egy «adott, konkrét történet a kulcsa annak, ahogy a kereszténység felfogja az embert, az ember erkölcsét az Istennel, az étellel, a világgal való kapcsolatában»³⁶.

Ez a nagy kihívás áll mindannyiunk előtt. Erről ír egy barátunk, aki annak idején kilépett a mozgalomból, s harminc éven át távol is maradt tőle. A *Tracce* szeptemberi számában elolvashatjátok ezt a levelet, ha még nem tettétek volna meg. Miután beszámolt életének állomásairól, így ír: «Sok minden zuhan ránk. Egyre nehezebb reggelente felkelni, s még az antidepresszáns “csodapirulák” sem hatnak. Rádnehezednek az elmúló dolgok. Kezded úgy gondolni, hogy az élet java már a hátad mögött van és hogy most már nincs sok hátra. Most már nem elég az én erőfeszítem, az én teljesítőképességem, [...]. Amikor idáig eljutsz, az élet leegyszerűsödik: vagy kisbetűvel írom krisztus nevét, aki az én istenem, vagyis akit alávetek akaratomnak és értelmemnek, s akkor csak hülyét csinálunk egymásból és magunkból – vagy pedig Isten a történelem Istene [...]. Nem azért tértünk vissza [magáról és a feleségéről beszél] mert olyan derék emberek vagyunk. Azért tértünk vissza, mert Valaki hazahívott»³⁷. Azért tértünk vissza, mert újra megtörtént a kezdet, azzal, hogy találkoztak egyikünkkel, népünk élő valóságában. És ilyen esetet sokat látunk.

Ezért térek mindig vissza a Névtelen alakjához, mert az az új mód, amellyel tudatára ébredt önmagának, Luciának, az életnek és az őt elárasztó egész valóságnak a Federigo bíborossal való kapcsolatának eseményéből született. Ha nem történt volna meg vele az az esemény, amely őt szegénnyé tette, akkor semmi más nem lett volna elég. Nem mintha nem tudta volna, hogy bűnt követ el és nem mintha nem érzett volna lelkiismeret-furdalást emiatt. Tudta ezt, ha nem is teljes mélységében, de ez még nem volt elég ahhoz, hogy kikeveredjen helyzetéből.

Tömören kifejezve a Névtelen emlékeztet minket arra, hogy mi az a tiszta alapállás, amit újra megkapunk a Krisztussal való találkozásban. Arra is emlékeztet minket, hogy a kezdet módszere a folytatás módszere is: a kereszténység nem történik meg egyszer s mindenkorra, ami után én „már tudom”, vagyis a kibontakozása az én kezemben van. A kereszténység olyasvalami, amit mindig újra megkapok, egy olyan pillantás, amelyet most újra megkapok.

³⁶ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, idézett mű., 82.o

³⁷ «Tornare a casa, dopo trent'anni», *Tracce*, n. 8/2017, 9.o.

Don Giussani így írja le a megteendő lépést: «Annak módját, ahogy megszületik az ítéletalkotás kritériuma, legtömörebben talán a „tekintet” szó jelöli. Arról van szó, hogy úgy álljunk az eseményhez, hogy pillantásunk ne vándoroljon más irányba [mert amikor levesszük Róla a szemünket elsüllyedünk, mint Péter apostol]. Ha tekintetünk hűséges marad az eseményhez, akkor meg tud születni bennünk az ítéletalkotás új kritériuma, ahelyett, hogy alávetnénk magunkat a „világ” kritériumainak»³⁸. Különben azt fogjuk hinni, hogy új kultúrát hozunk létre, de valójában csak azt ismételtetjük, amit a világ mond. Miből látszik meg, hogy ez az esemény jelen van-e az életünkben? Abból, hogy szegényebbé tesz minket. Abból, hogy innen úgy megyünk haza, hogy szegényebbek vagyunk, jobban vágyunk arra – a Névtelenhez hasonlóan – hogy makacsul megálljunk a Misztérium ajtajában, amely Misztérium testté lett, jelen van, most megtörténik a társaságunk tagjain keresztül, ahogy a Névtelen számára Federigo bíboros arcán keresztül.

Ez az érettség teszi lehetővé, hogy ne veszítsük el az eredetet: annak egyre világosabb tudata, hogy valaki Más ment meg minket. Vagyis függőségünk tudata. Az, hogy újraébred bennünk az a tisztaság, az a szegénység, amelyet Krisztus eseménye hoz létre bennünk, s amelyre a Szentatya is buzdított minket az Irgalmasság Éve végén nekünk írt levélben (a Fraternitás lelki gyakorlatán újra foglalkoztunk vele). Az a lelki szegénység, mely készségessé tesz bennünket Iránta a jele annak, hogy Ő „megtörténik”, a jele annak, hogy az Esemény itt és most megtörténik velem. Erről tanúskodik az alábbi levél: «Tegnap megkaptam a nyitónap belépőkártyáját... Már maga a cím is nagy kihívás: “Kezdetben nem így volt!”. Már fel is teszem magamnak a kérdést, milyen helyet foglal el Krisztus a napjaimban, nem holnaptól, hanem már most, amikor egy új nap áll rendelkezésemre a felismeréshez és a tanúságtételhez».

«Barátaim – ennyire tudatosan még sosem használtam a “barát” szót [és én ugyanolyan tudatosan mondom nektek: “Barátaim”] –, ezen az úton kell járnunk, ti mind, akik itt vagytok, azért vagytok itt, mert erre az útra lettetek meghívva. Jobban fogjátok szeretni a szerelmeteket, jobban fogjátok szeretni a barátaitokat, jobban fogjátok szeretni a gyerekeiteket, tudni fogjátok, mit jelent irgalmazni valakinek, tudni fogjátok, mint jelent megbocsátani, tudni fogjátok, mint jelent feláldozni magatokat azért, hogy valamit felépítsetek, hogy a többieknek jobb legyen, tudni fogjátok, hogyan legyetek emberek, emberebbek lesztek. “Aki engem követ, elnyeri az örök életet”, ami Ő, a vele való kapcsolat»³⁹. Don Giussani nem enged! Krisztus az örök élet, Ő az üdvösség. És csak akkor lesznek beteljesedett

³⁸ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, idézett mű, 76.o.

³⁹ L. Giussani, *In cammino. 1992-1998*, BUR, Milano 2014, 226-227.o.

kapcsolataink, akkor tudunk építeni, nyitottá válni a szükségét szenvedők felé, akkor leszünk egyre inkább emberek, ha Vele járjuk utunkat.

A Vele való kapcsolatban tudjuk megtapasztalni az élet százszorosát: «Jelenlegi emberségek százszorosán virágozni fog, százszorosa lesz másokénak, és semmi sem fogja tudni megzavarni, megijeszteni, nem fogtok félni semmitől»⁴⁰. Viszont mihelyt elszakadunk Tőle, minden azonnal szétesik. Krisztus eseménye az általa választott módon marad meg a történelemben, válik láthatóvá napjainkban: «A mi társaságunk az a hely, ahol ez a jelenlét van, ahol felismerjük és könnyebben szeretjük, ahol ez a jelenlét mindent megbocsát és ennek a megbocsátásnak köszönhetően mi sem tétlenkedhetünk, hanem valami jót akarunk tenni, saját magunk és mások számára»⁴¹. A keresztény tapasztalat dimenziói (kultúra, szeretetszolgálat, misszió) az eredetből, vagyis a hitből fakadnak. Nem elszakítva (ahogy azt Kant akarta), hanem kezdettől fogva egységet alkotva, az eredetet kifejezve. Ezért kíváncsi vagyok, miféle kreativitás fog előtörni belőlünk, ha komolyan vesszük don Giussani felszólítását, és arra is, hogyan fogunk válaszolni a környezetünkben levő szükségekre, mindenki javára. Ki tudja, az életnek milyen újdonságát fogjuk meglátni, ahogy az elmúlt nyáron sok tábor alatt megtörtént (Davide már beszélt erről), vagy ahogy az az egyetemisták között történik, ahogy a *Tracce*-ben olvashatjátok!

Milyen formát ölt az, hogy mi „valamiért élünk”? A tanúságtételt. «Életünk feladata az, hogy tanúságot tegyünk erről a jelenlétről, hogy felismerjük és tanúságot tegyük róla»⁴² – nincs nagyobb kincsünk ennél a Jelenlétnél – , nem formális módon, nem úgy, mint amit már ismerünk, vagyis ami már kiszáradt, hanem azt megmutatva, hogy ez a Jelenlét az igazi válasz az élet szükségleteire és vágyaira. A mozgalom azért született meg, hogy megtapasztalhatóvá váljon ez a válasz. Ennek a tapasztalatnak a legnyilvánvalóbb jele pedig a derű.

Lezárásképpen idézem don Giussani buzdítását: «Krisztus eseményének olyannyira köze van a jelenhez, hogy hatékonyan meg is változtatja azt, hatékonyabban bármiféle társadalmi erőforrásnál, amit csak el tudunk képzelni – mert bármilyen modern felfogású legyen is egy társadalmi terv, nem képes arra, hogy örömet vagy derűt biztosítson. A hívő embernek – a történelem főszereplőjének ebben az új népben – legfőbb kötelessége az, hogy az örömen keresztül mutassa be Krisztus eseményének igazságát, az öröm által tanúskodjon róla; és ez az öröm megmarad az élet legnehezebb körülményei között is, mert rendkívüli, szédítő módon jelez egy megtörtént változást, fed fel egy új ontológiát»⁴³.

⁴⁰ *ibidem*, 227.o.

⁴¹ *ibidem*, 228.o.

⁴² *ivi*

⁴³ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, idézett mű 179.o.

Nincs ennél nagyobb kihívás, nincs ennél magával ragadóbb kaland, különösen korunkban. Nincs annál értékesebb és kívánatosabb, mint hogy létrejöjjön bennünk a szabad ember pillantása, hogy Peggy szavaival éljünk. A megteendő utat semmiféle eszme vagy szokás nem tudja támogatni. Minden a szabadságra támaszkodik. Kérjük az Urat, hogy adja meg nekünk a szabad ember tekintetét, hogy akarjunk Krisztuséi lenni az egyetlen ehhez méltó ok miatt. mert Ő az egyetlen, aki válaszol szívünk várakozására.

Kívánjuk magunknak és egymásnak, hogy hűségesek legyünk a jelenlevő Misztérium tudatosságához, amelyről don Giussani élete utolsó percéig tanúságot tett és amelyre Ferenc pápa szüntelenül emlékeztet bennünket, amikor arra buzdít, hogy térjünk vissza a lényeghez. Nem a mi energiánk vagy képességeink fognak valami igazán újat, igazat, beteljesedettet létrehozni. Ennek csak az Úr lehet az alkotója, ha fel akarja használni a mi kicsiny, hétköznapi „igenünket” arra, hogy mindig éljen ez a nép, mint a remény jele mindenki számára.

Megragadom az alkalmat, hogy kiemeljem annak fontosságát, hogy méltóképpen készítsük elő az egyes találkozókat, a mozgalom életének és a nevelés eszközeinek eseményeit.

A sok dolog közül ma kettőről szeretnék beszélni.

Az **ima**: fel kell ismernünk, hogy mi az, ami segít újramezdeni (ahogyan a TI-s fiatal is írta), hogy mi minenre képes az Úr, ha időt szánunk erre az egyedülálló kapcsolatra, ami által mindig újramezdehetünk azokból a dolgokból kiindulva, amik az életünkben történnek. A keresztény ima nem más mint emlékezés. Kezdve az Eukarisztiával, ami a leghathatósabb emlékezés a szó igazi értelmében, hiszen meg is történik akkor, amikor bemutatjuk.

De ahhoz, hogy ez utat tudjon törni bennünk, szükséges, hogy egyre inkább szokássá váljon bennünk a csend, hogy időt adjunk magunknak arra, hogy bizonyos dolgokhoz visszatérjünk, máskülönben az általános mentalitás teret nyer.

Csend hiányában Krisztus nem tudja átjárni az életünket. A Szűzanya mindent a szívében őrzött, a mi szívünk viszont, amint láhattuk sokszor mindennel tele van, csak épp Krisztussal nem. Ezért van az, hogy nem növekszik a Krisztus jelenléte iránti buzgóság, lelkesedés. Ha nincs időnk ennek a kapcsolatnak az ápolására, erre az emlékezésre, annak mindenben meglátszik a következménye.

Megfulladunk. Csinálhatunk bármit, de az öröm nem fog tükröződni az arcunkon. Mert hiányzik Krisztus. Nem az tesz boldoggá, amit csinálunk, hanem a Krisztussal való egyedülálló kapcsolat, ami áthatja az egész napunkat. Ez a kapcsolat nem a tevékenységek alternatívája: a lényeg, hogy ez a kapcsolat járjon át mindent, amit csinálunk, máskülönben mindaz, amit megteszünk nem tölt be és nem tesz boldoggá.

Az **ének**: kívánom, hogy növekedjék az ének iránti szenvedélyünk, az a vágy, hogy egyre szebben énekelhessünk együtt. Az erre való vágyakozást nem szabad feladnunk. Mindannyian észrevesszük, hogy mekkora segítséget jelent, amikor szépen énekelünk együtt. Giussani atya vonzóvá tette az együtt éneklésnek egy bizonyos módját, így amikor valaki úgy énekel, hogy amikor valaki a saját módján akar énekelni, hogy bemutassa ügyességét elviselhetetlenné válik. Ha elveszítjük azt a vágyat, hogy szépen tudjunk együtt énekelni, akkor valami alapvető fontosságút veszítünk el. Tehát az egyes közösségeknek időt kell szánnia arra, hogy szépen előkészítse, elpróbálja az énekeket, hogy az éneklésnek egy bizonyos módját tudjuk továbbadni.